

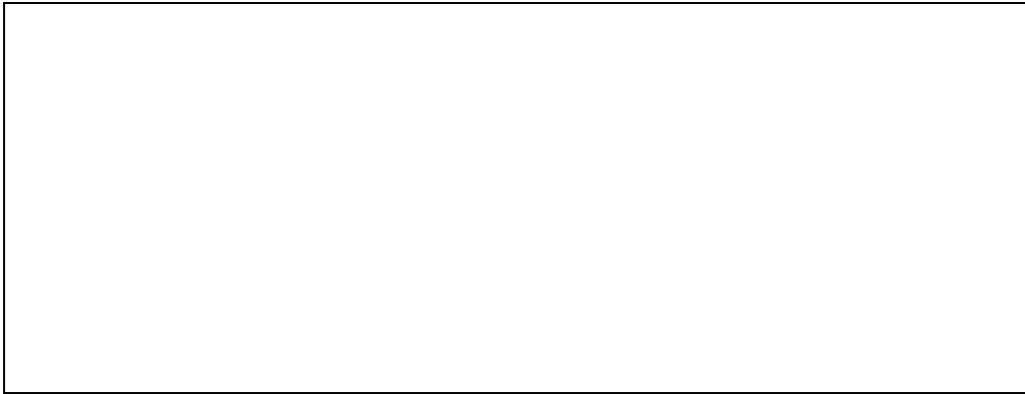
3. melléklet a 114/2013. (IV. 16.) Korm. rendelethez

**Javaslat a
„[nemzeti érték megnevezése]”
Hungarikumok Gyűjteményébe történő felvételéhez**

Készítette:

BUDAPEST, 2013. OKTÓBER 14.

II. A NEMZETI ÉRTÉK ADATAI

1. A nemzeti érték megnevezése
MAGYAR OPERETT

2. A nemzeti érték szakterületenkénti kategóriák szerinti besorolása

o agrár- és élelmiszergazdaság	o egészség és életmód	o épített környezet
o ipari és műszaki megoldások	o kulturális örökség	o sport
o természeti környezet	o turizmus és vendéglátás	

3. A nemzeti értéket tartalmazó értéktár megnevezése

4. A nemzeti érték rövid, szöveges bemutatása, egyedi jellemzőinek és történetének leírása

London az emeletes buszok. Párizs a művészek és bohémek, Bécs pedig a zene városa. Budapest pedig, joggal állíthatjuk, az operett fővárosa!

Ez nem lokálpatriotizmus, hiszen egész Európában már egyedül csak nálunk működik operettszínház. A város szívében, a Pesti Broadway-n található a gyönyörű, újjávarázsolt, de klasszikus báját megőrző, közel ezer nézőt befogadni képes épület, a Budapesti Operettszínház, mely 1923 óta, máig is ennek a népszerű zenés műfajnak az otthona.

De hogy mi is az operett, s ezen belül a magyar operett? Könnyed, fülbemászó, de operai igénnyel megírt dallamokkal átszőtt történet, sok humorral – melynek központi témája a szerelem, mégpedig az örült szerelem. A cselekmény fonala prózában bontakozik ki, ezekhez kapcsolódnak a zenei tételek (zenekari nyitány, közjátékok, áriák, duettek-tercettek-kvartettek, együttesek, kórusok) és a táncjelenetek. Párizs, Bécs és London színházai is játszottak operettet, de ma ismert, ma játszott formáját, megerősítve a legnagyobb sikereket kiváltó táncos-komikus – szubrett-vonallal, a magyaroknak köszönhetően nyerte el.

A magyar operett története nyugati importtal kezdődött. A külföldi sikerek után a hazai színpadok is bemutatták Strauss, Zeller, Millöcker, no és Offenbach zenés műveit. Majd a zenei betanítók, tehetséges karmesterek és a szövegkönyvek fordítói merész elhatározásra jutottak. Miért ne kísérelhetnék meg eredeti magyar operettek létrehozását?! Így született meg 1885. december 3-án, a pesti Népszínházban az első fecske, Deréky Antal és Konti József

Eleven ördög című műve. A próbálkozást jól fogadták, és innen már nem volt megállás, jöttek az újabb és újabb zeneszerzők, librettisták, majd 1902-ben végképp meghódította a közönséget, valamint a kritikát Huszka Jenő Bob hercege. Nem véletlen, hogy sok "operett-kutató" innen is számítja az igazi magyar operett születését.

A méltán híres bécsi operett keringőit és polkáit jól egészítette ki a magyar verbunk és csárdás vérpezsdítő ritmusa, olyannyira, hogy ifj. Johann Strauss A Denevérben ezeket átvette.

A kisdéd pedig oly' szépen fejlődésnek indult, hogy néhány évtized múlva a magyar operettből már világszerte kedvelt exportcikk lett. Ennek igazolására elég, ha csak a nagy hármast, a világszerte ismert operett-komponistáink nevét soroljuk fel: Lehár, Kálmán, Ábrahám! De ott van mellettük még számtalan kivételes tehetségű magyar szerző, akik a huszadik században váltak népszerűvé, és akiknek számtalan örökzöld operett-slágeret köszönhetünk.

A kutatók szerint nincs olyan perc, amikor valahol a világon, filmen, színpadon, rádióban vagy televízióban (az internetről már nem is beszélve!) fel ne csendülnének magyar szerzők operett-melódiai.

Sokat teszünk azért, hogy éljen és viruljon otthon és külföldön az operett, azzal, hogy budapesti otthona modern módon interpretálja, közelebb hozza a mai közönséghez. Nem modernizálni igyekszik, nem teszi át a mesét a mába, nem hangszereli tönkre a klasszikus muzsikát, nem talál ki mindenféle elidegenítést, csak arra törekszik, hogy legyen komoly, ami komoly, legyen vidám, ami igazán vidám, legyenek benne emberi figurák, legyen friss, tempós, szórakoztató... Egyszóval tehetséges. A Pestre látogató külföldi turisták méltányolják ezt a törekvést és az előadások szüneteiben, a színház zsibongó előcsarnokában egyre több angol, német, francia, olasz, spanyol nyelvű néző elismerő szavait hallani.

A magyar operett sztárjai pedig szívesen látott vendégek Berlinton Tokióig. Ahogy a London Times kritikusa írja a „Marica grófnő” angliai bemutatójáról: „*Ez az előadás újból teremti Kálmán elragadó művét, a sziporkázó komédiát, és a szívhez szóló romantikát*”. Vagy ahogy a Frankfurter Allgemeine Zeitung kinyilvánította: „*Sok városban tallható olyan hely, ahol jó zenét hallgathatunk. Az operettnek egy biztos címe van: Budapest, Nagymező utca 17.*”

Mindez bizonyítja, habár az operett elmúlt több mint száz esztendő, nem látszik rajta. Él és virul, elandalít és kacagtat, romantikus és szentelen. A magyar operett azért tudott olyan elsőprő nemzetközi sikert aratni, mert – annyira magyar!

5. Indoklás a Hungarikumok Gyűjteményébe történő felvétel mellett

Az operett elsősorban a magyaroknak köszönhetően vívott ki rangos helyet magának múltunk, jelenünk és jövőnk kulturális életében. Büszkék lehetünk arra, hogy a XX. század első felétől négy magyar zeneszerzőt is megismerhetett és megszerethetett a világ: Bartók Bélát, Kodály Zoltánt, Lehár Ferencet és Kálmán Imrét. Valószínűleg csúcstartók vagyunk ebben is, mi legalábbis nem tudunk más nemzetektől több komponistát felsorolni ugyanebből az időszakból...

A kvartettből ketten az operettnek szentelték életüket. Kálmán és Lehár tette a műfajt az egyetemes zenekultúra részévé, a Csárdáskirálynő vagy A víg özvegy ugyanannyira világhírű, mint A kékszakállú herceg vára Bartóktól. Ma a legnagyobb operaénekesek, Plácido Domingótól Anna Netrebkóig mind-mind repertoárjukon szerepeltetik e két sikeroperett leghíresebb áriáit és duettjeit, állandóan éneklik őket koncertjeiken, sőt, teljes előadásokban is fellépnek. Domingo 140 művet tud, ebből egy operett: A víg özvegy. Luciano Pavarotti nem énekelt Mozartot, de a Vágyom egy nő után című áriát, amikor csak tehetette, előadta. Soha nem szégyelltek, sőt, mindig is büszkék rá, hogy operett, magyar operett is szerepel műsorukban.

Nekünk is büszkének kell lennünk. Arra, hogy van egy műfaj, egy zenei stílus, ami, ha felcsendül a rádióban, ráklikkel valaki egy operett-részletre a legismertebb videómegosztón, akkor mi, magyarok jutunk eszébe róla. Köszönhető ez Kálmánnak, Lehárnak, Ábrahám Pálnak és Huszka Jenőnek, no és a mai magyar operett-játszásnak, mert igen, ez is hozzájárult ahhoz, hogy az opera mellett az operett is nemzetközileg ismert és elismert műfaj lett mostanra. Mert tényleg, csak mi játszuk-énekeljük-táncoljuk azzal a hévvel, lendülettel, szenvedéllyel, lelkesedéssel, amit szerzőik annak idején elképzelték. A németek elegánsak a színpadon, a déliek, olaszok, spanyolok heveségükkel vesznek le mindenkit a lábukról, az oroszok szentimentálisak – mi itt, a Kárpát-medencében mindezt ötvözzük. Szélsőségesen sírunk és nevetünk, mert igen, a humor bennünk van, de bizony néha saját magunkon is jót tudunk kacagni – az operettekben is.

1923-ban döntött úgy egyébként Budapest vezetése, hogy az operett kapjon saját otthonát. A Fővárosi Operettszínház megnyitásával a magyar fővárosban is megkezdődött az "Ezüst Operett" korszaka, és az operett műfaja a Népszínház és a Király Színház után egy új és végleges otthonra talált. A színház története során legfőbb szempont volt a klasszikus operett hagyományainak ápolása és modern művészi megoldások által való gazdagítása. Budapest az operett fővárosa, s bárki könnyedén meggyőződhet a minőségileg magas operett-színvonalról. Működését olyan legendás hírnévű művészek fémjelzik, mint Honthy Hanna, Németh Marika, Petress Zsuzsa, Zentai Anna, Feleki Kamill, Latabár Kálmán, Németh Sándor, Rátonyi Róbert, Sárdy János, akinek méltó utódaik a magyar operett mai sztárjai, Oszwald Marika, Kalocsai Zsuzsa, Fischl Mónika, Bordás Barbara, Boncsér Gergely, Vadász Dániel, Vadász Zsolt, Frankó Tünde, Peller Károly, Kerényi Miklós Máté, Szendy Szilvi, Dancs Annamari, Szabó Dávid, Kékkovács Mara, Peller Anna, akiknek köszönhetően a műfaj a legfiatalabb nemzedék tagjai között is sikeres – itthon és külföldön egyaránt.

Napjainkban, Kerényi Miklós Gábor igazgatása alatt a teátrum kéttagozatú, igazi zenés népszínház, mely magyar operetteket és ennek mai utódait, kortárs magyar musicaleket tűz műsorra, több, az ifjúságnak szóló, irodalmi-történelmi alapú musical mellett. Évente 500 előadást játszik, több mint 400 ezer nézőnek, így ma ez Magyarország egyik leglátogatottabb teátruma. A klasszikus magyar operettek (A Csárdáskirálynő, Marica grófnő, Cirkuszhercegnő, Cigányszerelem, A mosoly országa, Viktória, Mágnás Miska) képezik a repertoár gerincét, melyeket gyakran ugyanebben a rendezésben bel – és külföldön (Berlinton Tel Avivig, Bukaresttől Baden Badenig, Prágától Ukrajna nagyvárosaiig) is bemutat a színház – vagy vendégjáték akalmával, vagy helyi művészek fellépésével.

A magyar operett falakat tört át, Olasz- és Németországban, Ausztriában és az Egyesült

Államokban a legnagyobb színházak és koncerttermek telnek meg, ha operett hallható. A presztízműfajok között a helye. Népszerűsége, magyarsága itthon is megkérdőjelezhetetlen.

6. A nemzeti értékkel kapcsolatos információt megjelenítő források listája (bibliográfia, honlapok, multimédiás források)

- Híres operettek sorozat – (Kossuth Kiadó, 2013)
- Csáky Móric: Az operett ideológiája és a bécsi modernség (Európa Könyvkiadó, 1999)
- Rátonyi Róbert: Operett I-II.
- Winkler Gábor: Operett (Tudomány Kiadó)
- Batta András: Álom, álom, édes álom... (Corvina Kiadó, 1992)

7. A nemzeti érték hivatalos weboldalának címe:

www.operett.hu

III.

MELLÉKLETEK

1. Az értéktárba felvételre javasolt nemzeti érték fényképe vagy audiovizuális-dokumentációja

DVD-k – operett-előadásfelvételek a Budapesti Operettszínházból:

- Kálmán Imre: A Csárdáskirálynő
- Kálmán Imre: A Bajadér
- Mágikus Operett – gála
- Tolcsvay László: Ördögölő Józsiás – rockoperett

Könyvek – a magyar operettekről:

- A Csárdáskirálynő, Marica grófnő, A mosoly országa, Mágus Miska, János vitéz, Maya, A víg özvegy, Csókos asszony, Bob herceg

Cikkek

- Kritikák, kritikai részletek a magyar operettek külföldi előadásából

Lista

- Fontosabb magyar operettek külföldi megjelenése az elmúlt években

Kiadványok – fontosabb operett-megjelenések külföldön

2. A Htv. 1. § (1) bekezdés g) pontjának való megfelelést valószínűsítő dokumentumok

- Zimányi Zsófia, a Magyar Zenei Tanács elnökének ajánlólevele
- Gajdó Tamás színháztörténész ajánlólevele
- Záborszky Kálmán ajánlólevele
- Baden-Baden-i Festspielhaus ajánlólevele
- MünchenMusik ajánlólevele
- Szentpétervári Zenés Komédia Színház ajánlólevele

3. A javaslatához csatolt saját készítésű fényképek és filmek felhasználására vonatkozó hozzájáruló nyilatkozat

Javaslatunkhoz csatolt, III/1. pontban említett DVD-k felhasználásához hozzájárulunk archiválási célból, azokból publikusan egyenként maximum 3 perc használható.